

משרד החינוך התרבות והספורט
המינהל הפדגוגי
גף קליטת עלייה

"בוא נתערב"

סדרת משדרי טלוויזיה ללימוד פעולות הדיבור
בהפקת גף קליטת עלייה, האגף לחינוך מבוגרים והטלוויזיה החינוכית

מדריך למורה

כתיבת המדריך למורה :

מאיה שריר

תמי צלניקר

טבת תשס"ו – ינואר 2006

על הסדרה : "בוא נתערב"

גף קליטת עליה, האגף לחינוך מבוגרים והטלוויזיה החינוכית הפיקו יחד סדרה בת עשרה פרקים של משדרי טלוויזיה בנושא פעולות הדיבור.

שם הסדרה

הסדרה מכונה "בוא נתערב" – בכוונה דו משמעית :

1. סיפור הגרעין בסדרה, התערבות בין שתי בחורות, המנסות ללמד עולה חדש "עברית מדוברת".
2. "מתערב – נכנס זה בזה" (מילון ספיר) והכוונה לעולים החדשים הבאים לישראל ומתערבים באוכלוסייה המקומית.

המשדרים

בסדרה עשרה משדרים. כל משדר בן עשר דקות.

השחקנים :

מריו – עולה חדש מארגנטינה.

קרן ויעל – שתי בחורות המנסות ללמד את מריו "עברית מדוברת".

דמויות נוספות מתחלפות לאורך פרקי הסדרה :

איציק – מוכר הפיצוחים

יוסי – ידיד של קרן

אולגה – עוזרת ההפקה

מישל – במאי

דניאל – אח של מריו

פרקי הסדרה :

פרק 1 – פגישה : היכרות, משלבי לשון

פרק 2 – הטלפון : שיחת טלפון, בירור מידע

פרק 3 – לא יודע : בקשת סליחה, התנצלות

פרק 4 – תלונה

פרק 5 – משא ומתן : חיפוש דירה

פרק 6 – ביקורת

- פרק 7 – בקשה
- פרק 8 – החלטה
- פרק 9 – פרגון
- פרק 10 – תודה

מטרות הסדרה

1. **שכלול השיח הדבור של בני הנוער העולים באמצעות רכיבי מהות בשפה המתעבים לאורך משדרי הסדרה :**
  - פעולות דיבור- שימת דגש על פעולות הדיבור המהווים אבני דרך בבניית שיחות.
  - המשלב הלשוני- התאמת משלב לשוני לעולמות שיח שונים.
  - אוצר המלים- העשרת המבעים ואוצר המלים לסיוע בפיתוח יכולת ההבעה בעל פה של בני נוער עולים.
2. **פיתוח מיומנויות של צפייה – תכנית טלוויזיה, בנושאים הקרובים לעולמם של התלמידים העולים, המיועדת לעולים חדשים. בתוכנית, קשיי השפה מצומצמים בכוונה תחילה, להקל על הבנת הנצפה.**
3. **היכרות עם הסביבה הישראלית –**
  - בהיבט הלשוני:** החיבור בין לשון, חברה ותרבות הוא משמעותי. הדיבור המאפיין את ילידי הארץ הוא ישיר, פתוח, מנוסח בפשטות ובחשכנות. מאפיינים אלו עלולים להתפרש כגסות וחוצפה למי שאינו מכיר את החברה הישראלית.
  - בהיבט התרבותי :** האירועים משקפים את החיים בישראל. מתוך הצפייה לומדים העולים על מנהגי ומאפייני החיים בארץ. ההיכרות תסייע להתמודדות על מצבים שונים בהם ייתקלו העולים בהתנהגויות של ילידי הארץ.
4. **היכרות של ילידי הארץ עם קשיי השפה וההסתגלות של העולים החדשים.**
  - קירוב לבבות הדדי יסייע בפיתוח חברה רב תרבותית שוזרת. חברה בה לכל תרבות יש מקום של כבוד.

קהל היעד:

תלמידים עולים שכבר סיימו את רכישת השפה העברית הבסיסית ולומדים בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות.

שיקולי הדעת בבחירת המדיה של התוכנית:

1. טיפוח אדם אורייני- אדם אורייני הוא זה היכול לנווט את עולמו באמצעות מערכות סימנים מגוונות, לא רק אלה של השפה. לפי תפיסה זו, האוריינות משמעה שימוש גמיש במערכות סימנים, כגון מערכות חזותיות או מערכות הדמיה (סימולציה), ולא רק במערכת הסימנים של השפה הכתובה. ואכן, אנו מגדירים את האוריינות כיכולת להשתמש בתפקודי שפה, כגון דיבור, האזנה, קריאה, כתיבה, התבוננות וידע מטא- לשוני, בהקשרים שונים ובהתאם לדרישות הנסיבתיות המשתנות. יכולת זו מושתתת, על ידע שנרכש במהלך החיים באמצעות תפקודי השפה השונים. הידע נרכש באמצעות ערוצים שונים: הערוץ השמיעתי, הערוץ הכתוב, הערוץ החזותי וערוץ ההדמיה והעשייה במרחב.
2. שימוש במצבים אורייניים- מצב אורייני יכול להיות פורמלי יותר או פורמלי פחות, ובמהלכו מתקיימים אירועים אורייניים, המערבים פעילויות הקשורות בתפקודי השפה של האדם. התפקודים הללו הם הקולטנים המאפשרים לנו לתהלך במוחנו את מה שנקלט, לפרשו ולהביאו לידי ביטוי במהלך ההתנהגויות שלנו.
3. פעילות במצבים תלויי טקסט- גם כשמדובר במצבים "תלויי טקסט", אין הכוונה בהכרח לטקסט כתוב. כל פורמט אשר אנו שואבים ממנו מידע הוא "טקסט". לפיכך מצבי הדיון, מצבי ההיצג, מצבי הנאום ומצבי השיחה יכולים להיות תלויי טקסט דבור או תלויי טקסט כתוב; מצב הכתיבה יכול להיות תלוי טקסט כתוב או תלוי טקסט חזותי (כגון, סרט, תמונה); מצב הקריאה הוא תלוי טקסט כתוב; מצב הצפייה הוא תלוי טקסט חזותי (כמוזכר לעיל), ואילו מצבי השהייה במרחב וההדמיה הם תלויי טקסט חזותי, ולעתים גם תלויי טקסט כתוב. בלמידה הבית ספרית אנו מתפקדים במידה רבה במצבים אורייניים תלויי טקסט כתוב, תלויי טקסט דבור או תלויי טקסט חזותי.

השיח הדבור – מאפיינים

העברית הדבורה (המדוברת) היא השפה העברית אותה מדברים בבית, ברחוב ובמוסדות שונים בתחומים רבים: שיחות יום יומיות, לימודים אקדמאיים, ספרות, שירה, נושאי אקטואליה ועוד.

אף על פי שהלשון הדבורה והלשון הכתובה הן שני ביטויים של לשון אחת, הן שונות מבחינות רבות: דרך ההפקה שלהן, החושים הקולטים אותן, מערכת הסימנים שלהן, השימושים שלהן בחיי היום-יום, ובולט גם השוני בתכונות כגון: הישרדות ועמידות לאורך זמן, מיידיות הקליטה שלהן, וההקפדה על הסגנון.

במסגרת העיסוק בהקניית השפה בביה"ס, נעשה שימוש נרחב בשפה הדבורה שמתעשרת מיחסי הגומלין עם השפה הכתובה, תומכת בה ונתמכת על ידה. באירועים של האזנה ודיבור, כותבים וקוראים דנים בתוכני הטקסטים, שוקלים שימושים לשוניים ורטוריים ומגיבים לדברי אחרים. התפתחות של דוברים אחראיים, יעילים וביקורתיים מחייבת התנסות במגוון רחב של שימושים בלשון הדבורה.

בית הספר מאפשר התנסויות מגוונות בשפה הדבורה הן במסגרות של תקשורת בין-אישית והן במסגרות של תקשורת בהקשרים פורמליים המייחדת את העשייה הבית ספרית.

לשיח הדבור, בדומה לשיח הכתוב, ישנן סכמות שיח או סוגות, כמו פעולות דיבור, שאין נוסחה אחידה להוראתן. חשוב ביותר לתרגל סכמות של טקסטים דבורים על מנת לרוכשן.

בהתנסויות מגוונות אלה הדיבור משמש אמצעי להבעה ולביטוי עצמי, להתמודדות עם העולם, לפיתוח גישה ביקורתית כלפי המציאות, לרכישת ידע, להידברות ולניהול חיים בצוותא. התנסויות אלה מזמנות מפגש עם תרבויות וקהילות שיח שונות בחברה רב-תרבותית ורב-לשונית.

פעולות הדיבור – מאפיינים ומטרות

פעולות דיבור הן מבעים לשוניים המובנים בתוך הקשרן, כחלק מן השיח השלם. למעשה פעולת דיבור כשמה כן היא: **פעולה שהדיבור מבצע**. לדוגמה- לפעולת דיבור "חנופה" המבע הלשוני הוא המלים: "יש לך תכונה נהדרת..."
פעולות הדיבור עוסקות במגוון נושאים:

בקשות

התנצלויות

תלונות

הבעת דעה

הוראות ועוד.

פעולות הדיבור, מלבד היותן חלק חשוב בשפה מבחינת היבט התוכן, קשורות גם להיבט הלשון ויש להן תפקיד חשוב בהיבט התקשורתי של לימוד השפה המייצגת ומשמשת את התרבות הישראלית.
כידוע, היכולת להשתמש במבעים הולמים בנסיבות נתונות היא תנאי הכרחי לכשירות תקשורתית. לרשות הדובר מאגר רחב של מבעי פעולות דיבור, הכוללות מבעים לא פורמליים (לא רשמיים) ומבעים פורמליים (רשמיים), מתוכן הוא בורר את הנחוץ לו- לפי הנסיבה (האירוע) התקשורתית. התוצר של בחירה זו הוא המשלב.
מבעים לא פורמליים נחשבים למשלב שפה נמוך, ומבעים פורמליים נחשבים למשלב שפה גבוה.
בחירת מבעי פעולת הדיבור המתאימים לאירוע נעשית באופן אוטומטי בקרב דוברי שפת אם, ונרכשת באופן מודע ע"י לומדי השפה.
לתלמידים עולים חדשים, חשוב, כחלק מתהליך הלמידה בהיבט התקשורתי להיות מובנים הן מההיבט התכני והן מההיבט הלשוני באמצעות בחירת המבע ההולם ושימוש נכון במשלב לשוני בהקשר המתאים.

מבע של פעולת דיבור יכול לייצג מספר פעולות דיבור. כדי להבין את הכוונה או המסר של המבעים יש להתייחס לאירוע ולהקשר שבה המבע הלשוני מופיע.

במציאות לכל פעולת דיבור קודמת פעולת דיבור אחרת ואחריה תבוא פעולת דיבור נוספת.

דוגמאות לפעולות דיבור ומבעים :

- פתיחות וסיומים :** מה שלומך? מה נשמע? להתראות. שלום. בסדר. טוב מאד. נעים מאד. בוקר טוב. שבת שלום. שבוע טוב. ערב טוב. איך אתה מרגיש? ד"ש ל...
בקשת מידע : סליחה, מה השעה? סליחה, כמה זה עולה? אולי אתה יודע?...? מה קרה? מה שמך? איך קוראים לך? איפה יש...? סליחה, זה האוטובוס ל...?
בקשה : סליחה, יש לך...? אני יכול...? אתה מוכן...? לא קשה לך...?
סירוב : לא, תודה. לא בא בחשבון. לא בא לי. מה פתאום? בשום פנים ואופן לא.
קבלה : ברצון, בהחלט, רעיון מצוין.
הבעת דעה : אני חושב ש... אני מסכים... לפי דעתי... אתה צודק.. נדמה לי ש...
הוראות : אסור, מותר, צריך, בבקשה.
התנצלות : אני מצטער, אני מאד מצטער, אני נורא מצטער, אני מתנצל, סליחה, זה לא בכוונה.
תלונה : חבל ש... בגללך.. למה אתה עושה את זה? יש פה יותר מדי... פחות מדי...
הזמנה : אני מזמין אותך ל... אתה יכול לבוא אלי ב... מתי אתה בא אלי?
איחולים : תהיה בריא! בהצלחה ! בילוי נעים.
הצעה : אתה צריך עזרה? אני מציע ש... אפשר לעזור לך? מה דעתך ש...
תודה : המון תודה, כל הכבוד, אני מודה לך. אני רוצה להודות לך על...
המלצה : אני ממליץ על...

מטרות המדריך למורה

כל משדר עוסק בפעולת דיבור אחת. אוצר המבעים בכל פעולת דיבור גדול יותר מזה המובא במשדר. מטרת המדריך לכוון את המורה בלימוד מבעים נוספים והעשרת לשון הלומדים.

חשוב לבחון בכל פעולת דיבור את גבולות השימוש במבעים השונים. מתי אפשר להשתמש במבע זה או מתי לא מומלץ להשתמש במבע אחר.

הצעה כוללת למערכי שיעור למשדרי "בוא נתערב":

א. הכנה

- הקניית מלות מפתח
- היכרות עם פעולת הדיבור
- העלאת נושא רלוונטי למשדר
- המחזת אירוע דומה
- צפייה במשדר ללא הכנה

הטלת משימת צפייה לפני המשדר גורמת לצופים להתמקד ולהתרכז במהלך המשדר. מטלה לדוגמא : אתרו את המבעים של פעולת הדיבור במשדר.

ב. צפייה (והבנה)

- צפייה במשדר כולו ואח"כ צפייה חוזרת בחלקים ממנו.
- צפייה בחלקי משדר.
- הבנת האירוע במשדר.
- התייחסות לפעולות הדיבור בהתאם למצבים שתוארו.
- התייחסות לדמות שמבצעת את פעולת הדיבור בכל אירוע.
- רשימת המבעים של פעולת הדיבור בכל משדר.
- זיהוי הגירוי לכל פעולת דיבור.
- זיהוי התגובה לכל פעולת הדיבור.

- הצעות למבעים אחרים / נוספים במקום אלו המוצגים במשדר.

שימת דגש במהלך הלימוד על שיתוף התלמידים בהצגת רעיונות בשיחה או בדיון, תוך התאמת תוכן הדברים וצורתם לנושא, לנמען ולנסיבות על ידי: דיבור לעניין וברמת פירוט מתאימה תוך ביסוס הנאמר, הצגת רעיונות ברצף הגיוני, בחירת משלב מתאים ושימוש בלשון קבילה תוך התאמת נימת דיבור ועצמת הקול.

ג. סיכום המשדר

- הלומדים יכתבו את המבעים על גבי כרטיסים וינסו להפיק אירועים נוספים עם המבעים שלמדו.
- המחזה- משחק תפקידים (מוכר וקונה, חולה במרפאה, ועוד) תוך שימוש בפעולות הדיבור ובמבעים.
- הלומדים ממיינים את המבעים שהוצגו במשדר לפורמליים וללא פורמליים.
- הלומדים מציעים שימוש במבעים נוספים שלא הוצגו במשדר.
- השוואה בין פעולות הדיבור הנהוגות בעברית לבין פעולות הדיבור בשפות המוצא של הלומדים.
- שיעורי בית - המרת הידע לכתיבה: מכתב, הזמנה, הבעת תודה, התנצלות, בקשת מידע, הוראות ועוד, בהתאם לפעולת הדיבור שנלמדה.
- חלוקת דף עבודה עם מבעים מהמשדר: מי אמר למי ובאיזו סיטואציה?
- כתיבת דיאלוג בהתאם לרשימת המבעים ולסיטואציה.

**פירוט משדרי הסדרה "בוא נתערב"
והצעות נוספות לפעילויות אחרי הצפייה**

פרק ראשון – הפגישה

הנושא: היכרות, פגישה

נושא לשוני נלווה: משלבים בשפה

שפה רשמית, חצי רשמית, לא רשמית.

מבעי פעולת הדיבור של "פגישה" במשדר:

שפה רשמית:

עם מי יש לי הכבוד?

אני שמח לפגוש אותך, מי כבודו?

האם כבודו זקוק לעזרה?

מי אדוני?

סליחה, גבירתי

תודה שהסכמת להיפגש איתי.

אני יכולה לגזול מזמנך?

מה אני יכולה לעשות למענך?

חצי רשמית:

נעים מאד.

מה שמך בבקשה?

אני שמח לראותכן.

ברוכות הבאות. ברוך הנמצא.

אפשר לגזול מזמנכן?

אפשר להציע לכן?

אפשר להפריע רגע?

יש לך דקה בשבילנו?

אני מקווה מאד שאני לא מפריע

שפה לא רשמית:

אהלן , מה נשמע?
מה אני יכול לעשות בשבילך?
סליחה, אתה מדבר אלי?
אני לא מכיר אותך מאיזה מקום?
לא נפגשנו פעם?

המון זמן לא התראינו, למה לא רואים אותך, אתה נראה נהדר
מה העניינים? מה המצב? מה ככה? מה חדש?
מה אצלך? מה קורה איתך? למה לא רואים אותך?

הצעות נוספות לנושא ההיכרות והפגישה :

- תרגול אירועים רשמיים תוך שימוש במבעים הולמים לפעולת הדיבור ולמשלב. לדוגמא : פגישה עם ראש הממשלה, פגישה עם ראש העיר, פגישה עם מנהל בית הספר.
- תרגול אירועים לא רשמיים תוך שימוש במבעים הולמים לפעולת הדיבור ולמשלב. לדוגמא : פגישה עם חבר שמזמן לא ראינו, פגישה עם קרובי משפחה, פגישה עם תלמיד שעלה מהעיר שאתם באתם ממנה.
- "פגישות"- שיחה ודיון על פגישות משמעותיות בחיי התלמידים העולים. זיהוי משלבי השפה בפגישות השונות. שימוש במבעים השונים תוך כדי שחזור הפגישות. במה תורם המשלב השפתי לאווירה ולרגשות בעת הפגישה?
- כתיבת "דו-שיח" של מפגש עם דמות המחייבת שפה רשמית ועם דמות המחייבת שימוש בשפה לא רשמית. זיהוי ההבדלים בין השיחות.

פרק שני - הטלפון

הנושא : שיחת טלפון

בירור פרטים

אפשרות לנושא לשוני נלווה : פתיחות וסיומות

מבעי פעולת הדיבור של "שיחת טלפון ובירור פרטים" במשדר :

שיחה רשמית :

שלום, מדברת.... או : שלום, שמי....
אפשר בבקשה לדבר עם.... או : אני יכול לדבר עם....
שלום, את .... בבקשה
רק רגע, אני אברר אם ..... נמצא.
שלום, ... פנוי ? אפשר לדבר איתו?
אני מצטערת, היא איננה.
היא אמורה לחזור בכל רגע, אולי אני יכולה לעזור לך?
אני יכול להשאיר לו הודעה?
אני מתקשר בקשר ל....
תמסרי לו בבקשה ש.... חיפש אותו, תמסרי לו בבקשה שיתקשר ל....
אני אמסור ל..... תודה.
תמתין בבקשה על הקו
אני כבר מעבירה
קבלו בבקשה את
יש לך שיחה מ....
עם מי דברתי בבקשה?
סליחה, יש לי שיחה ממתינה, תוכל להתקשר אחר כך?

חצי רשמית :

שלום.

רק רגע בבקשה

מי זה, ובאיזה עניין בבקשה?

אתה יכול להשאיר הודעה.

שלום, הגעתם לתא הקולי

שלום, הגעתם למשיבון
המנוי אינו זמין כעת
תשאירו הודעתכם ונשוב אליכם
האם אפשר לדבר עם...
האם הגעתי ל....
האם אפשר לברר.....
האם אתה פנוי
תוכל להתקשר בעוד שעה?
תוכל להשאיר פרטים
אני מתקשר בעניין.....
טעות במספר
שיחה ממתינה
במה אני יכול לעזור?
תמסור לו שיתקשר

לא רשמי : שלום, מה העניינים? מה נשמע?

הצעות נוספות לנושא שיחת הטלפון ובירור הפרטים :

- משחקי תפקידים של שיחות טלפון רשמיות ושאינן רשמיות. כמו :
הודעה לעירייה על מפגע תברואתי.
הודעה למשטרה על חפץ חשוד.
קביעת תור לרופא בקופת החולים.
הזמנת חבר/ה לבילוי, הזמנה למסיבה, ליום הולדת
קביעת מפגש בקניון, בסרט, בהצגה, במשחק כדורגל...
- דיון על ההבדל בדרך התקשורת האישית (משדר ראשון נושא "פגישה") לבין
דרך התקשורת הפחות אישית באמצעות הטלפון : קשר מילולי ושאינו מילולי
(שפת גוף, הבעות פנים, קולות ועוד).
- השיחות הדיגיטליות בדוא"ל ובsms- קיצורי מלים, שפה לא רשמית וסלנג.

משדר 3 – לא יודע

הנושא : אי ידיעה / אי הבנה
אפשרות לנושא לשוני נלווה: תרבות הדיבור והדיון

מבעי פעולת הדיבור של " אי ידיעה / אי הבנה " במשדר :

רשמי

זה פרח מזיכרוני,
אני מאד מבקש
אני רוצה להיות בטוח שהבנתי נכון.
סליחה, לא שמענו את המשפט האחרון.
אני מצטער,
סליחה שאני קוטעת אותך
אם זכרוני אינו מטעני,
חזור שנית,
אין לי מושג,
אינני יורד לסוף דעתך
אני מתנצל,
אולי תסביר את כוונתך?
תקן אותי אם אני טועה

חצי רשמי

אני ממש מתבייש
אני אסביר לך למה התכוונתי
רק אל תכעסי
אם אתה לא מבין, אתה יכול לשאול, אני מוכנה להסביר שוב הכול
תזכיר לי באיזה עניין מדובר
אין לי שמץ של מושג על מה את מדברת

לא רשמי

אני לא מבין
אני לא שומעת.

אני לא זוכר,
אני לא יודעת
אתה נראה לי מוכר.
לתת לך רמז?
להזכיר לך?
זוכר שנפגשנו?
אתה מזהה?

הצעות נספות לנושא אי ידיעה/ אי הבנה :

- הקניית "מפתח" לתרבות הדיבור - עירוב משלבי של שפה רשמית גם במשלב של שפה לא רשמית, עשויים ליצור תחושה של כבוד ותרבותיות גם בשיח הלא פורמלי. לדוגמה: פתיחות למבעי אי ידיעה ואי הבנה - סליחה, אני מעוניין להבין, האם תוכל, אני מצטער, ועוד.
- משחק תפקידים תוך שימוש במבעים של פעולת דיבור אי ידיעה/ אי הבנה באירועים של "פערי מידע". הסבר: **משחק זוגות**. כל בן זוג מקבל פתק ועליו אירוע אותו הוא צריך להמחז. האירועים כמעט דומים אך חסר בהן מידע מסוים הגורם לבלבול ולמבוכה. בעת ההמחזה על בני הזוג במשחק להשתמש במבעי פעולת הדיבור של אי ידיעה/ אי הבנה ושל פעולת הדיבור שיחת טלפון, שנלמדה במשדר הקודם.
הפתק הראשון: קבעת פגישה עם חברך ליד קולנוע "מקסים". השעה כבר 19.30 וחברך לא הגיע, צלצל אליו.
הפתק השני: קבעת פגישה עם חברך ליד קולנוע "מקסים" בשעה 21.00. השעה 19.30 וחברך מצלצל אליך.
- משחק תפקידים בזוגות: חיפוש כתובת בעיר זרה.

משדר 4 - תלונה

הנושא : תלונה

אפשרות לנושא לשוני נלווה : זמני הפועל

מבעי פעולת הדיבור של " תלונה " במשדר :

רשמי

אני דורשת לדבר עם עורך דין

אני אמשיך כאילו לא שמעתי מה אמרת

זה לא יעבור בשתיקה, אנחנו נדרוש פיצוי על עוגמת נפש. מישהו ישלם על זה

אני אפנה לממונים עליך. אנחנו נפנה לתקשורת

העברייך ייענש

זה לא יעלה על הדעת

אין לך מצפון?

אני אבדוק, ואם יתברר שהתלונה שלה מוצדקת, אנחנו נדאג

חצי רשמי

איך אתה מסוגל? אין לך בושה?

ואתה עוד הסנגור שלה.

מחדל !

שערורייה!

אני רוצה את הפרטים שלך

קיבלתי את התלונה שלה ואני מברר מה קרה

אני לא מוכנה בשום-אופן

נראה לי שיש פה טעות

לא רשמי

תשלם על זה ביוקר!

אני אראה לך

אפשר לצאת מהדעת

מה כבר עשיתי!

תפסיק לספר סיפורים,
אנחנו לא קונות את התירוצים שלך.
אתה יודע טוב מאד מי אשם.
את מפריעה
אל תתערב!
ושלא תוציא אפילו מלה אחת מהפה
הכול בגללכן
במקום לומר תודה היא עוד מתלוננת.

הצעות נספות לנושא תלונה:

- להביא לכתה מכתבי תלונה המתפרסמים בעיתונות הכתובה. זיהוי מבעי לשון של תלונה בהם, המשלב שבו הם נכתבו וזמני הפעלים.
- משחק תפקידים- תלונה על רמת השירות במסעדה, תוך שימוש בפעולת דיבור של תלונה ובפעולת דיבור של פגישה. משלב חצי רשמי וזמני הפעלים בהתאם לאירוע.
- כתיבת מכתב תלונה רשמי תוך שימוש במאפייני המכתב הרשמי ובפעולת דיבור של תלונה.
- תלונה בטלפון לחבר על נושא חברתי – כתתי. שימוש בפעולת דיבור של תלונה ובפעולת דיבור של שיחת טלפון. לדוגמא : תלונה על עודף שיעורי בית, תלונה על מבחן שהתקיים לאחר מסיבה, מבחן על חומר שלא נלמד....

משדר 5 – משא ומתן

הנושא : משא מתן

אפשרות לנושא לשוני נלווה : מלות תואר

מבעי פעולת הדיבור של " משא ומתן " במשדר :

רשמי

אני אלך לקראתך בתנאי התשלום
אני לא בטוח שאני יכול להרשות לעצמי דירה במחיר כזה
באשראי, בתשלומים?
אצלנו המחירים קבועים ונמוכים
זה מחיר הוגן
להכין חוזה?
נרים כוסית?
סוגרים עסקה?

חצי רשמי

יש לך הצעות נוספות?
אם תלך לקראתי במחיר
אצלנו הלקוח
תמיד צודק
כבר הלכתי
המון לקראתך
במחיר סביר
התשלום במזומן? בצ'קים דחויים?

לא רשמי

לסדר אותו מאחורי הגב
במבצע, רק היום
אל תנסה לעבוד עליו

תאמין לי, לא תפסיד
קח את זה לפני שמישהו יחטוף לך
אגורה לא פחות
אתה חייב לתת לי הנחה
הזדמנות כזאת לא תמצא בכל העיר
עם ריבית? בלי ריבית?

הצעות נספות לנושא משא ומתן :

- בניית "מילון מלים מתארות" לשימוש בעת משא ומתן במצבים שונים.
- זיהוי אירועים בהם מנהלים משא ומתן במשלבי שיח שונים. תפקיד מלות התואר באירועים. כמו :
עמידה על המקח בעת רכישת חפץ משומש- לא רשמי.
רכישת מנוי עיתון או לחברת האינטרנט- חצי רשמי.
דיון על שטיפת כלים- לא רשמי.
- משחקי תפקידים של משא ומתן המשלבים פעולות דיבור שנלמדו גם במשדרים הקודמים כמו : בשיחות טלפון , בפגישת מכירה, בעקבות תלונה ועוד.
- בעקבות ידיעה חדשותית על משא ומתן המתנהל בנושא מסוים ברמה המדינית, איתור מבעי הלשון של פעולת הדיבור בעת המשא ומתן.

משדר 6 - ביקורת

הנושא : ביקורת

אפשרות לנושא לשוני נלווה : הפכים- מלות תואר חיוביות ושליליות

מבעי פעולת הדיבור של "ביקורת" במשדר :

רשמי

יישר כוח

לא ביקורת קטלנית

כל הכבוד

מקצועי, מרשים

ביקורת בונה

בלי לפגוע

למתוח ביקורת

שאין לה מילים

חצי רשמי

ביקורת עניינית

זה היה מושלם

לומר את האמת

מזמן לא נהניתי כל-כך

אני לא בטוחה שהוא ישמח לשמוע את דעתי.

הם שרים יחד נפלא

זה ממש מרגש

לא רשמי

מגיע לו צלי"ש

היה שווה לחכות לך.

זה לא להיט

תמיד את אנטי

יותר מדי רומנטי

לא התחברתי

הם עוד ירדימו את כולם

איזה שעמום.

אני לא סובלת את....

איזה יופי,

מה זה צריך להיות?

הצעות נספות לנושא ביקורת:

- מיון המבעים מתוך המשדר למבעים המביעים ביקורת חיובית ולביקורת שלילית.
- בניית "מילון הפכים למלות תואר" לשימוש בעת ביקורת חיובית או בונה.
- הבאת קטעי ביקורת על סרטים מתוך העיתונות הכתובה ו/או האינטרנט וזיהוי מבעי פעולת הדיבור של ביקורת.
- דיון בעקבות ההיגד: "גם הביקורת יצירה, אם מקורה לא יצר רע". שימוש בעת הדיון במבעי פעולת הדיבור ביקורת.
- כתיבת ביקורת על ספר / מסעדה / סרט / הצגה .... שימוש במבעי פעולת הדיבור של ביקורת תוך שימוש במלות תואר.
- דיון- ביקורת בשיח שאינו רשמי, בין חברים- המותר והאסור.

משדר 7 - בקשה

הנושא : בקשה

אפשרות לנושא לשוני נלווה : עירוב משלבי

מבעי פעולת הדיבור של "בקשה" במשדר :

רשמי

יש לי בקשה

לא נעים לי לבקש

הריני מאשר

אני מסרב

אתה יכול לפרט?

אתה מוכן לחזור?

לצערי ניאלץ להשיב בשלילה

אם יורשה לי

מותר לשאול?

אני דורש לקבל!

האם אני יכול?

אפשר לבקש?

נא לא לעשן!

נא לשבת!

אנא המתן!

תואיל לחכות!

אני מעוניין להגיש בקשה

תן לו בבקשה עוד הזדמנות

חצי רשמי

אפשר לבקש ממך טובה?

אתה רוצה לעזור?

כל שתבקש, עד חצי המלכות

אכפת לך לתת

שמע, בחור

לא רשמי

אני מסכים

מי אחרון?

אתה צריך משהו?

אל תתבייש

אתה מסכים לתת?

מצטער, אבל קודם צריך לבדוק

אני צריך ממך משהו

תעשה לי טובה

הצעות נספות לנושא בקשה:

- דיון על עירוב משלבי ושימוש במשלב הגבוה גם באירועים שאינן רשמיים, בעקבות שיר הילדים:
"יש לי שני מפתחות של זהב זעירים
הם פותחים בנקל לבבות ושערים,
מה שמותם התדע?
סליחה ותודה.
- כתיבת מכתבי בקשה במשלבי שפה שונים כמו למנהל/ת התיכון, להורה, לחבר.
- משחק תפקידים תוך שימוש בשילוב של מבעי פעולות הדיבור: בקשה, תלונה, פגישה וביקורת, שנלמדו במשדרים הקודמים. דוגמאות: המתנה בתור לרופא, בקשה מאדם ברחוב, בקשה משכן, בקשה מחבר, בקשה ממורה, בקשה מחבר
- הבאת קלטות של פרסומות טלוויזיה ובהן בקשות שונות של עזרה וסיוע, התרמה, חגורת בטיחות ועוד. זיהוי מבעי הלשון של פעולת הדיבור של בקשה.
- בקשת חברות.

משדר 8 - החלטה

הנושא : החלטה

אפשרות לנושא לשוני נלווה : מלות רגש

מבעי פעולת הדיבור של "החלטה" במשדר :

רשמי

יש לך ניסיון

בנסיבות האלה זו ההחלטה הטובה ביותר שאפשר לקבל

אני חושב שזו החלטה נכונה

אני מערערת על ההחלטה שלך

החלטה שגויה,

החלטה פזיזה,

החלטה נמהרת

הגעתי למסקנה

החלטנו פה אחד

אחרי ששקלתי את כל הנתונים בכובד ראש

חצי רשמי

תחשוב על זה עוד פעם

חבל שתוותר, אבל תעשה מה שטוב לך

היא רוצה שתשנה את ההחלטה

אני חושבת שקיבלת אותה מהר מדי.

זאת הייתה הבשורה הטובה

לא רשמי

קטן עלייך.

זאת החלטה טיפשית

נתתי תשובה שלילית

תעשה מה שאתה מבין.

ממש תפור עליך.

מה אתה אומר? אני לא מאמינה.

ברצינות? אתה צוחק

הצעות נספות לנושא החלטה:

- בניית "מילון רגשות" לזיהוי רגשות לפני, בעת ואחרי, קבלת החלטות שונות.
- שיחה ודיון בעזרת מלות רגש על התחושות שלפני וש אחרי קבלת החלטות גורליות. החלטות כמו קביעת יחידות הבגרות לקראת לימודים אקדמיים, רכישת בגד לנשף הסיום, ועוד.
- משחקי תפקידים המחייבים שימוש במבועי פעולות דיבור שנלמדו גם במשדרים הקודמים כמו החלטה על קניית מתנה לחבר/ה, נסיעה לטיול ועוד.
- הבאת ידיעה חדשותית מהעיתון על החלטה שנתקבלה בדרג המדיני. שימוש במבועי פעולת הדיבור של החלטה שהיו לפני קבלת ההחלטה.

משדר 9 - פרגון

הנושא : פרגון, עידוד ותמיכה
אפשרות לנושא לשוני נלווה : תכונות אופי

מבעי פעולת הדיבור של "פרגון עידוד ותמיכה" במשדר:

רשמי

אין דבר העומד בפני הרצון
איך לומדים אם לא מתמודדים?

חצי רשמי

תמשיך לנסות אל תוותר!
זה טבעי ביותר
אל תרים ידיים
אני סומכת עליך.
אני בטוחה שתצליח
זה נורמאלי להתרגש

לא רשמי

בשבילך זה ממש משחק ילדים
תתגבר על הפחד
אני מחזיקה לך אצבעות
אם תיכשל זה לא אסון כזה גדול
לא מוכרחים להצליח בכול!
אין לך מה לפחד
אל תדאג,
יהיה בסדר
קטן עליך
די לעשות מזה עניין

הצעות נספות לנושא פרגון, עידוד ותמיכה:

- משחק תפקידים של פרגון, עידוד ותמיכה בין חברים, לקראת בחינה, טסט בנהיגה ועוד. שימוש במבעי פעולות הדיבור של עידוד ותמיכה.
- בניית "בנק תכונות אופיי" לשימוש בעת מבעי פעולת דיבור של פרגון, עידוד ותמיכה.
- פעילות חברתית של "מניפת פרגונים" בין תלמידי הכתה.
אופן ההפעלה: לכל תלמיד יש דף המקופל בצורת "אקורדיון". בכל ראש "דף אקורדיון" שם של אחד מתלמידי הכתה. ה"אקורדיון" עובר בין התלמידים, כל תלמיד מוסיף פרגון לתלמיד ששמו רשום בראש העמוד. בסיום הפעילות, מקבל התלמיד את "מניפת פרגונים" מחברי כתתו.

משדר 10 - תודה

הנושא : תודה

אפשרות לנושא לשוני נלווה :

מבעי פעולת הדיבור של "תודה" במשדר :

רשמי

תודה מיוחדת

העונג היה כולו שלי

על-לא-דבר

מבקש לנצל את ההזדמנות כדי להודות

חן-חן,

רוב תודות

העונג היה כולו שלי

חצי רשמי

תודה שאת משתפת אותי

צריך להודות

רק בזכותך

רק הודות להן

אני מודה לך מקרב לב על העצה

באמת לא מגיעה לי תודה

אני לא אשכח לעולם מה עשיתן בשבילי

ותודה שבאת

ואני רוצה להודות

לא רשמי

לפחות תגידי תודה

תודה רבה.

תודה על הכול

הצעות נספות לנושא תודה :

- בירור אירועים של הכרת טובה במשלבי שיח שונים.
- סוגי הכרת תודה באמצעות שיר, פרחים, מתנה ועוד. התאמת האירוע של כל סוג.
- משחקי תפקידים באירועים שונים תוך שימוש במבעי פעולת הדיבור של תודה. האירועים : מכתב תודה לטלויזיה החינוכית על המשדרים "בוא נתערב". שיר למורי כיתת האולפן בה למדו אחרי העלייה לארץ. ברכה לחברה תומכת.

ביבליוגרפיה :

1. "אמנות השיח", תקשורת בין-אישית ופעולות דיבור, ליאורה ויינבך ושושנה ברוש, הוצאת מפעלים אוניברסיטאיים להוצאה לאור בע"מ.
2. תכנית הלימודים להנחלת הלשון, משרד החינוך, הגף לחינוך מבוגרים, גף הנחלת הלשון, תשס"א, 2,000 .
3. הלו, פניה ! מדריך למורה, משרד החינוך, האגף לחינוך מבוגרים, גף הנחלת הלשון, תש"ס 2,000 .
4. אוריינות כמכלול: התנהגויות אורייניות, חשיבה אוריינית ומצבים אורייניים- ד"ר חנה עזר, מאו"ר - המרכז לאוריינות, מכללת לוינסקי לחינוך.
5. פלד נ' (תשנ"ח), סוגות בדיבור ובכתיבה, תל אביב: מכון מופ"ת.
6. תוכנית הלימודים בחינוך הלשוני, שפה, ספרות ותרבות. האגף לתוכניות לימודים ירושלים, תשס"ג.
7. לשון דבורה- לשון כתובה, שרה ליפקין, 1994, עיין ערך לשון תורת ההגה א', מט"ח.
8. חכמת הלמידה- שיעורים ברכישת דעת מטקסטים, גיסי שריג, 1994, הוצאת מסדה.
9. לשון בסביבותיה, שפה בהקשרה. צבי שראל, 2000, הוצאת מופ"ת.